

Adolescenten & Alcohol

De achtergronden van alcoholgebruik door jongeren in de gemeente Teylingen: Interviews met 15-jarige jongeren en hun moeders

Winnie Gebhardt, Sarie van Torenburg, Marloes Vooijs,
Aafke van Rhijn & Hanneke Tielen

Colofon:

Titel onderzoeksrapport:

Adolescenten en alcohol - De achtergronden van alcoholgebruik door jongeren in de gemeente Teylingen: Interviews met 15-jarige jongeren en hun moeders

2012

W.A. Gebhardt, S. van Torenburg, I.M. Vooijs, A. van Rhijn, & H. Tielen

Klinische – Gezondheids– en Neuropsychologie, Universiteit Leiden & GGD Hollands Midden

Universiteit Leiden

In opdracht van de gemeente Teylingen

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Onderzoeksvragen	7
2. Onderzoeksmethode	8
2.1 Onderzoeksprocedure en deelnemers	8
2.2 Interviewprotocol	9
2.3 Data-analyse	10
3. Resultaten	11
3.1 Kenmerken van het drinkgedrag	11
3.2 Motieven	12
3.2.1 Drinkende jongeren	12
3.2.2 Niet-drinkende jongeren	14
3.3 Moeders	16
3.3.1 Kenmerken van het drinkgedrag	16
3.3.2 Motieven	17
3.3.3 Contact met andere ouders	18
3.3.4 Andere middelen	19
3.4 Communicatie	19
3.4.1 Algemene communicatie over alcohol	19
3.4.2 Communicatie over motieven	20
3.4.3 Regels	20
3.5 Verschillen dorpskernen	22
4. Conclusies	23
5. Aanbevelingen	25
6. Bijlagen	27

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op de rol die uitgaan en alcohol gebruik heeft in het leven van 15 jarige jongeren die in de gemeente Teylingen wonen. Daarnaast waren we geïnteresseerd in de communicatie over alcohol tussen de jongeren en hun moeders en de regels die gelden binnen het gezin. Twaalf jongeren - acht drinkers en vier niet-drinkers - en hun moeders zijn voor dit onderzoek geïnterviewd.

De belangrijkste resultaten uit het onderzoek zijn:

- Geïnterviewde jongeren die drinken doen dit in het weekend (vrijdag en zaterdag) wanneer ze uitgaan of naar feestjes gaan samen met vrienden. Ze drinken voornamelijk wijn (meisjes) en bier (jongens), waarvan er gemiddeld drie tot vijf glazen per avond worden gedronken, maar dit kan oplopen tot wel 20 consumpties.
- De drinkende jongeren vinden het vanzelfsprekend om doordeweeks niet uit te gaan of alcohol te drinken, voornamelijk omdat ze uitgerust willen zijn voor school. Er wordt ook in geen enkel geval bij de eigen ouders thuis gedronken wanneer die thuis zijn. Bovendien drinken de jongeren nooit alcohol als ze alleen zijn, maar altijd in bijzijn van vrienden.
- Alcohol is iets dat als vanzelfsprekend gekoppeld is aan uitgaan. Volgens de drinkende jongeren maakt dat het gezelliger en hoort het er gewoon bij. Zij zeggen niet bang te zijn voor afwijzing door anderen als ze niet drinken, maar dat ze zich fijner voelen als ze meedrinken als de anderen ook drinken.
- De drinkende jongeren vinden zelf dat zij niet veel drinken en denken dat hun drinkgedrag daarom ook niet schadelijk is.
- Jongeren die niet drinken denken (onterecht) –vanwege het feit dat alcohol boven de 16 legaal is - dat alcohol na je 16e niet meer zo schadelijk is en vinden het vanzelfsprekend dat je op je 16e gaat drinken.
- Zowel drinkende als niet-drinkende jongeren vinden dat je minimaal één keer in je leven dronken moet zijn geweest.
- Drinkende jongeren hebben een grotere vriendenkring dan niet-drinkende jongeren. Uitgaan is voor de drinkende jongeren een van de belangrijke manieren om gemakkelijk contact te hebben met de bredere vriendenkring en om deze verder uit te breiden. Niet drinkende jongeren hebben minder (veelal ook niet-drinkende) vrienden, met wie zij een hechte band hebben.
- Moeders van drinkende jongeren onderschatten het alcoholgebruik van hun kind. Zij denken dat hun kind verstandig omgaat met alcohol.
- Moeders van drinkende jongeren vinden het vrij normaal dat hun kind op 15-jarige leeftijd drinkt. Ze denken dat de jongere zo alvast kan wennen aan het omgaan met alcohol als voorbereiding op wanneer hij/zij 16 is en mag drinken.
- Moeders van niet-drinkende jongeren zijn zich er niet van bewust dat hun kind op 16-jarige leeftijd wil gaan experimenteren met alcohol. Ze zijn er eerder van overtuigd dat alcohol helemaal geen “kwestie” is dat speelt voor hun kind, ook niet als ze eenmaal 16 zijn.
- Er wordt weinig gecommuniceerd over alcohol tussen moeder en kind. Moeders denken dat het niet nodig is echt over alcohol te communiceren omdat alcohol voor hun kind geen (grote) rol speelt. Moeders vinden andere zaken zoals roken, maar ook huiswerk en bedtijd, belangrijker om over te praten dan alcohol. Over alcohol wordt alleen “terloops” gesproken.

- De regels die moeders hanteren bij drinkende jongeren zijn niet heel specifiek. Moeders zijn huiverig voor het instellen van regels met betrekking tot alcohol omdat zij bang zijn voor averechtse effecten of ruzie.
- De jongeren geven juist aan rekening te houden met hun ouders, en daarom niet te veel te willen drinken of aangeschoten thuis te willen komen. Ze vinden het heel normaal en ook goed dat ouders zich druk maken om hun alcoholgebruik, en daar regels over stellen.

De aanbevelingen voor beleid en onderzoek kunnen als volgt worden samengevat:

- Het uiteindelijke doel van interventies op het terrein van jongeren en alcohol moet erop gericht zijn de relatie tussen uitgaan/ontspanning en alcoholgebruik die jongeren leggen, te doorbreken
- De legale leeftijdsgrens voor alcoholconsumptie zou, op landelijk niveau, naar 18 jaar opgeschoven moeten worden.
- Zo lang de huidige alcoholgrens gehandhaafd wordt zouden, op lokaal niveau, schoolbesturen aangemoedigd moeten worden hun school alcoholvrij te maken voor alle scholieren, inclusief degenen die 16 jaar of ouder zijn, ook tijdens schoolfeesten.
- Ouders zouden ondersteund moeten worden bij de communicatie met hun kind over alcohol. Het is daarbij belangrijk dat ze beseffen dat ze een bijzonder grote invloed hebben op het (alcohol)gedrag van hun puberkind, ook al laat deze dat verbaal niet blijken. Er lijkt verder onder ouders behoefte te zijn aan contact met andere ouders specifiek op dit onderwerp gericht; dit zou door de gemeente gestimuleerd kunnen worden.

1. Inleiding

Dit rapport beschrijft een onderzoek naar de context van alcoholgebruik bij jongeren in de gemeente Teylingen. Het omvat de inzichten die ontstaan zijn op basis van interviews met 12 jongeren van 15 jaar en hun moeders. Hoofdstuk 1 geeft informatie over de achtergrond van het onderzoek. Hoofdstuk 2 beschrijft de methode van onderzoek. In hoofdstuk 3 worden de belangrijkste bevindingen besproken, terwijl hoofdstuk 4 de belangrijkste conclusies die hieraan verbonden kunnen worden samengevat. In hoofdstuk 5 zijn vervolgens aanbevelingen opgenomen voor beleid en vervolgonderzoek.

1.1 Aanleiding

Uit het “Gezondheidsrapport jongeren 2008, Gemeente Teylingen” (2010) blijkt dat de percentages alcoholgebruik onder jongeren in Warmond significant hoger zijn dan de percentages van jongeren uit Sassenheim en Voorhout. De jongeren uit Warmond drinken meer dan jongeren uit Sassenheim en Voorhout. In de maand voor de meting had 64% van de jongeren in Warmond alcohol gebruikt in vergelijking met 46% in zowel Sassenheim als Voorhout. Verder gaf de helft van de drinkende jongeren in Warmond daarbij aan wel eens meer dan vijf alcoholische consumpties per keer te hebben gebruikt, in vergelijking tot 29% in Sassenheim en 39% in Voorhout.

De Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noordelijk Zuid-Holland benaderde in het najaar van 2010 de gemeente Teylingen met de vraag welke beleidsgerichte onderzoeksvragen er leefden bij de gemeente. Dat was de aanleiding voor de gemeente om aan te geven graag meer zicht te krijgen op de achtergronden van deze problematiek van alcoholgebruik onder Teylingse jongeren. Daartoe is in januari 2011 een onderzoek gestart, dat zich richt op de vraag hoe 15-jarige jongeren zichzelf zien, hoe ze omgaan met hun vrije tijd en welke plaats en betekenis “uitgaan” en “alcohol” inneemt voor de jongeren. Daarnaast is onderzocht hoe de moeders van deze jongeren tegen deze onderwerpen aankijken, en hoe precies de communicatie hierover verloopt tussen de jongeren en hun moeders. Het uiteindelijke doel was handvatten te bieden voor gemeentebestuur om alcoholgebruik onder jongeren te verminderen.

Het onderzoek vond plaats binnen de context van de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noordelijk Zuid-Holland, een samenwerkingsverband tussen de Universiteit Leiden (UL), het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), de GGDen in de regio en het kenniscentrum TNO. Het onderzoek is onder begeleiding van dr. Winnie Gebhardt, hoofddocent Gezondheidsbevordering aan de UL, uitgevoerd door Marloes Vooijs en Sarie van Torenburg, studenten van de Master opleiding in “Health Psychology” aan de UL. De begeleidingsgroep bestond uit drs. Aafke van Rhijn, drs. Hanneke Tielen, en dr. Nienke Terpstra, beleidsmedewerkers bij de GGD Hollands Midden, en drs. Roalda van Tilburg van de Gemeente Teylingen, afdeling Maatschappelijke Ontwikkeling, team Zorg. De begeleidingsgroep kwam geregeld bijeen en leverde belangrijke bijdragen in de vorm van adviezen gedurende het gehele proces van onderzoek, vanaf de opzet tot aan de interpretatie van de gegevens.

1.2 Onderzoeksvragen

Binnen het nu voorliggende onderzoek geven we antwoord op meerdere onderzoeksvragen. Allereerst geven we meer inzicht in waarom en in welke situaties jongeren uit Teylingen drinken: wanneer en hoeveel drinken ze, met wie en waar? Deze onderzoeksvragen worden beantwoord in paragraaf 3.1 “Kenmerken van het drinkgedrag”.

Naast de gedragsmatige component, besteden we ook aandacht aan welke betekenis jongeren aan uitgaan en aan alcohol hechten: Welke plaats nemen uitgaan en alcohol in binnen hun leven en met welk motief drinken ze (niet)? Deze onderwerpen worden behandeld in paragraaf 3.2 “Motieven”.

In onze derde onderzoeksvraag gaan wij dieper in op de visie van de moeder op alcoholgebruik bij hun kind. In paragraaf 3.3 “Moeders” wordt besproken wat haar perspectief is over waar, wanneer, hoeveel, haar kind drinkt, en in hoeverre zij op de hoogte is van de motieven van haar kind om (niet) te drinken.

Tot slot bekijken we de communicatie over het alcoholgebruik tussen moeder en kind. Op welke leeftijd van het kind zijn de moeders begonnen met gesprekken over alcoholgebruik, hoe frequent worden deze gesprekken gevoerd en welke inhoud hebben ze? Paragraaf 3.4 “Communicatie” beschrijft hoe communicatie over alcoholgebruik ervaren wordt door moeder en kind.

Voor iedere onderzoeksvraag wordt bovendien specifiek onderscheid gemaakt tussen jongeren die wel drinken en die niet drinken.

Een laatste vraag richt zich op eventuele verschillen tussen dorpskernen met betrekking tot het alcoholgebruik van jongeren (paragraaf 3.5 “Verschillen dorpskernen”).

2. Onderzoeksmethode

In dit hoofdstuk bespreken we de onderzoeksprocedure, en beschrijven we de deelnemers die geïnterviewd zijn, het interviewprotocol en de analysemethode.

2.1 Onderzoeksprocedure en deelnemers

Alle 15-jarige jongeren, 380 in totaal, en hun moeders van de gemeente Teylingen, ontvingen begin september 2011, ieder afzonderlijk, een brief met de uitnodiging deel te nemen aan het onderzoek (zie voor de uitnodigingsbrieven bijlage 6.2). Er is gekozen voor de leeftijd van 15 jaar omdat dit de leeftijd is waarop jongeren nog net niet legaal alcohol mogen kopen en gebruiken. Het is ook een leeftijd waarop ze, in vergelijking tot 12-14 jarigen, wel potentieel meer ervaring met alcoholgebruik hebben, en ook terug kunnen blikken op wat er speelde vanaf het moment dat zij op de middelbare school kwamen. We richtten ons daarnaast alleen op de moeders van de jongeren, omdat bekend is dat vaders en moeders van elkaar verschillen in opvoeding en houding ten aanzien van alcoholgebruik. Bovendien blijkt dat moeders vaker met jongeren gesprekken over gezondheidsgerelateerde onderwerpen initiëren. Dit is de reden waarom we de groep ouders voor dit onderzoek homogeen wilden hebben, en specifiek kozen voor de moeders als informatiebron.

In de brief stond een korte uitleg over het doel van het onderzoek en de context waarbinnen het onderzoek plaatsvond. Ook was er informatie over wat deelname precies behelsde en welke vergoeding ermee gepaard ging (een cadeaubon van 25 euro voor zowel de jongere als de moeder). Naar aanleiding van de brief meldden zich 93 jongeren en hun moeders (van de 380 die uitgenodigd waren). Op basis van hun gegevens werd een selectie gemaakt opdat de groep van 12 geïnterviewden bestond uit evenveel meisjes als jongens, en zowel drinkers als niet.

Tabel 1. Overzicht van de kenmerken van de geïnterviewde jongeren.

	Geslacht	Opleiding	Woonplaats	Alcoholconsumptie jongere per maand (aantal glazen volgens jongere)	Alcoholconsumptie jongere per maand (aantal glazen volgens moeder)
1	Jongen	4 havo	Voorhout	12	6 – 8
2	Jongen	4 vwo	Voorhout	60	60
3	Meisje	4 havo	Voorhout	5	5
4	Meisje	4 vmbo	Voorhout	3 – 6	0
5	Jongen	3 vmbo	Sassenheim	9 – 12	12
6	Jongen	3 vmbo	Voorhout	15 – 20	7
7	Jongen	4 vwo	Warmond	0	0
8	Jongen	4 vwo	Sassenheim	0	0
9	Meisje	4 vmbo	Warmond	20 – 30	5 – 10
10	Meisje	Praktijk	Sassenheim	0	0
11	Meisje	4 havo	Sassenheim	8-10	1 – 2
12	Meisje	4 vwo	Voorhout	0	0

Alle interviews vonden plaats in september en oktober 2011. De jongeren en hun moeders werden bij hen thuis na elkaar en niet in elkaars bijzijn geïnterviewd door een en dezelfde interviewster. Om het vertrouwen te vergroten bij de jongere in dat wat ze zeiden tijdens het interview niet doorverteld zou worden aan hun moeder, werd de moeder eerst geïnterviewd, en daarop aansluitend de jongere. De gesprekken varieerden in duur van 45 tot 90 minuten, en de meeste gesprekken vonden plaats binnen het uur. Na afloop werden de deelnemers bedankt, en ontvingen zij per post hun waardebonnen als beloning voor hun deelname.

2.2 Interviewprotocol

De diverse onderwerpen/thema's werden aangeboden via een voorop vastgesteld vragenschema (zie bijlage 6.2 voor het volledige interviewprotocol). De interviews van de jongeren begonnen met algemene vragen over hoe de jongeren zichzelf zien, hoe ze hun vrije tijd graag besteden en hoe ze de relatie met hun ouders ervoeren. Daarna werd het gesprek toegespitst op de rol van uitgaan in hun leven. Vervolgens verdiepte het gesprek zich naar het thema alcohol, waaronder of en hoeveel ze drinken, en met wie. Een nadruk lag op redenen om te drinken en niet te drinken. Ten slotte richtte het gesprek zich op de communicatie tussen hen en hun ouders over alcohol en over roken en drugs, en de regels die daarover bestonden binnen het gezin. Over het algemeen waren alle vragen open gesteld. Alleen bij het navragen over motieven om (niet) te drinken werden, nadat ze eerst gevraagd waren uit zichzelf aan te geven wat hun redenen waren, ook enkele motieven aangegeven. De jongeren konden daarbij aangeven of deze ook voor hen een rol speelden.

Het interviewprotocol voor de moeders volgde grotendeels de structuur van het interview met de jongeren. Allereerst werd hun visie op hun kind nagevraagd, daarna werd ingegaan op hoe zij de relatie met hun kind ervoeren. Daarna werden de volgende onderwerpen nagevraagd: uitgaan, alcoholgebruik en motieven voor alcoholgebruik van het kind, alcoholgebruik van de moeder en de vader van het kind, en de communicatie tussen het kind en hen over alcoholgebruik, roken en drugs, en de regels daarover. Daarnaast werd nagegaan of de moeders ook met andere ouders spraken over alcoholgebruik bij hun kinderen en hun behoefte aan steun op dit gebied. Net zoals bij de jongeren, waren ook bij de moeders alle vragen open gesteld, met uitzondering van de vragen naar motieven.

Samenvatting interviewthema's

(Zelf)beeld
Functioneren op school
Vrije tijdsbesteding
Relatie tussen jongere en ouders
Algemene communicatie tussen ouders en jongere en algemene gezinsregels
Betekenis van uitgaan voor de jongere
Alcoholgedrag van de jongere: wanneer, hoeveel, waar, en met wie?
Alcohol: motieven om wel/niet te drinken van de jongere
Communicatie tussen ouders en de jongere (algemeen, alcohol -, drugs -, en roken specifiek)
Alcoholregels binnen het gezin
Verschillen tussen dorpskernen van Teylingen
(alleen voor de moeders) Alcoholgebruik ouders
(alleen voor de moeders) Communicatie met andere ouders

2.3 Data-analyse

Alle interviews zijn woordelijk (verbatim) uitgetypt. Daarna zijn de transcripten gecodeerd en verwerkt met behulp van Atlas.ti, een computerprogramma voor verwerking van kwalitatieve gegevens.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk bespreken we de antwoorden op de onderzoeksvragen die wij vonden aan de hand van de interviews. We zullen hierbij steeds een onderscheid maken in drinkende en niet-drinkende jongeren. Ook worden de conclusies begeleid met citaten afkomstig uit de interviews.

3.1 Kenmerken van het drinkgedrag

Allereerst is het belangrijk te weten hoe het drinkgedrag van de jongeren die drinken eruitziet. In welke situaties drinken deze jongeren? Hoeveel, wat, met wie, wanneer en waar wordt er gedronken?

Hoeveel

Hoeveel er gedronken wordt lijkt voor de drinkende jongeren niet echt belangrijk te zijn. Er werd vaak aangegeven dat “je echt niet bij gaat houden hoeveel je er drinkt op een avond”. Ook vinden eigenlijk alle geïnterviewde jongeren dat zij helemaal niet zo veel drinken, en wat in de literatuur bekend staat als “binge” drinken (meer dan vijf glazen alcohol per keer), is voor de jongeren eigenlijk heel normaal. Wanneer zij een schatting moeten geven ligt het gemiddelde aantal drankjes meestal rond de vijf glazen op een avond maar vaak ook meer. In een enkel geval loopt dit aantal op tot zo een 20 glazen alcoholhoudende drank op een avond. Deze extremen doen zich dan meestal voor bij een speciale gelegenheid zoals op vakantie.

Het lijkt zo te zijn dat jongeren met meer vrienden, meer alcohol drinken. Ook geven de jongeren vaak aan in verhouding tot hun vrienden “niet zoveel” of in ieder geval minder te drinken. Wel wordt vaak gezegd dat vrienden vaak aangeschoten of dronken zijn. De jongeren geven zelf aan ook wel eens aangeschoten of dronken te zijn, maar dat zij hun grenzen wel kennen. Wellicht letten ze er daarom ook niet zo op hoeveel glazen ze drinken.

Jongen – “Nou, niet veel, gewoon....een tequila en drie bier, ofzo, af en toe nog baco; Ik heb niet echt vast dat ik echt een lijstje heb van wat ik mag doen en mag drinken.”

Wat

Onder de jongens is bier een populaire drank, de meisjes drinken liever wijn of mixdrankjes. Hoewel veel jongeren vooral bier, wijn en mixdrankjes drinken worden ook sterkere alcoholsoorten genoemd zoals Bacardi.

Met wie

Er wordt door de jongeren eigenlijk alleen maar samen met vrienden gedronken. De drinkende jongeren hebben vaak een brede vrienden- of kennissenkring. Uitgaan is een activiteit die vaak ondernomen wordt met deze vriendenkring en waarin een deel van de sociale contacten onderhouden wordt.

Wanneer

Het drinken van alcohol gebeurt feitelijk alleen in het weekend. Doordeweeks drinken wordt beschouwd als iets vreemds, wat je “gewoon niet doet”. Gelegenheden waarbij jongeren alcohol drinken zijn tijdens feestjes, hoofdzakelijk zonder toezicht, en tijdens uitgaan.

Ook geven enkele jongeren aan dat zij voor het uitgaan indrinken. Jongeren kopen gezamenlijk een fles drank (bijvoorbeeld Bacardi Razz) en drinken deze dan bij een vriend thuis of op straat op. Tijdens het uitgaan zelf kopen jongeren dan minder alcohol om de kosten te drukken.

De frequentie van deze feestjes en uitgaan, varieert van een keer per maand tot ieder weekend. Veel van de geïnterviewde jongeren zeggen rond hun 15^e begonnen te zijn met het drinken van alcohol.

Waar

Alcohol wordt voornamelijk gedronken op feestjes, bij vrienden thuis of op straat, maar zeker niet bij ouders thuis. Veel jongeren gaven aan het “raar” of “not done” te vinden om thuis in bijzijn van hun ouders alcohol te drinken. Een enkele keer had dit te maken met regels over alcoholgebruik maar vaker kwam dit voort uit een gevoel dat ouders het misschien niet leuk zouden vinden. Eén van de plekken die vaak genoemd wordt waar jongeren uitgaan en alcohol drinken, is de Bob in Noordwijk. Ook geven enkele jongeren aan dat er op of bij het schoolplein wordt “ingedronken” voorafgaand aan (school)feesten.

Belangrijkheid

Wanneer gevraagd wordt het belang van alcohol uit te drukken in een cijfer, geven de meeste jongeren slechts een cijfer rond de zes of zeven. Opvallend is dat de belangrijkheid van uitgaan meestal een hoger cijfer krijgt dan het drinken van alcohol (meestal rond de acht). Desondanks zeggen de jongeren toch vaak dat alcohol echt “moet” bij het uitgaan omdat het anders niet echt leuk is.

3.2 Motieven

Jongeren kunnen verschillende motieven hebben om wel, of juist niet te drinken. In de interviews zijn zowel open als gesloten vragen gesteld over deze motieven. Hier beschrijven we de opvallendste motieven om wel en niet te drinken, uitgesplitst naar drinkers en niet-drinkers.

3.2.1 Drinkende jongeren

Redenen om te drinken

Jongeren die drinken kunnen hier een aantal verschillende redenen voor hebben. De meest gehoorde motieven zijn dat bij uitgaan nu eenmaal alcohol hoort, dat drinken over het algemeen “erbij hoort”, en dat het gezellig is om mee te drinken met vrienden.

Uitgaan

Opvallend was dat alcohol voor zowel drinkende als niet-drinkende jongeren bijna onlosmakelijk verbonden is met uitgaan. Onder uitgaan verstaan zij naar een kroeg of discotheek gaan, maar ook feestjes en indrinken worden vaak onder uitgaan gerekend. Veel drinkende jongeren geven aan dat uitgaan zonder alcohol niet hetzelfde zou zijn en het drinken van alcohol zorgt ervoor dat uitgaan gezelliger is. Alcohol gerelateerd aan uitgaan heeft een positief en stoer imago. Het “voegt iets toe”, het is “leuk” en jij bent “leuker en lossier” als je het drinkt.

Anderzijds wordt alcohol drinken op een niet-uitgaansavond als enigszins abnormaal beschouwd. Regelmatig wordt aangegeven dat je “gewoon” niet doordeweeks drinkt. Uitgaan en alcohol horen dus echt bij elkaar.

Meisje – “Maar als je daar..., kijk er zitten daar ook allemaal mensen op het terras, enzo. Maar die zitten er niet water te drinken, ofzo, dus ja. Dan kan je net zo goed thuis gaan doen, ofzo, [lacht], maar, ja. Tuurlijk, niet iedereen die daar komt die danst, die staan daar gewoon een beetje te kletsen, enzo, dat vind ik ook al uitgaan, soort van. Maar ja, ik weet niet, ik vind het er gewoon bij horen. Ik weet niet hoe ik dat uit kan leggen”.

Het hoort erbij

Redenen om te drinken (al dan niet tijdens het uitgaan) zijn om een losser gevoel te krijgen en voornamelijk “gewoon, omdat het erbij hoort”. Een feestje met alcohol is nu eenmaal gezelliger en leuker aldus de jongeren.

Meisje - “ Gewoon: het was gezellig. Het hoort er een beetje bij, soms als het gewoon gezellig is, dan neem ik gewoon m’n wijntje erbij en dan wordt het gewoon ... ja, het is gezellig.

Vrienden

Hoewel veel drinkende jongeren ontkennen mee te drinken uit angst voor afwijzing of uit gevoel van verplichting, geven zij wel aan dat het meedrinken met vrienden een belangrijk motief voor hen is.

Zij maken hierin echter hele expliciete verschillen. Meedrinken, meelopen, meedoen, stoer zijn, leuk zijn, geen “loser” zijn, geen spelbreker zijn, gezellig zijn, zijn allemaal verschillende motieven die stuk voor stuk genoemd worden maar niet hetzelfde lijken te betekenen. Hoewel de jongeren bijvoorbeeld wel zeggen mee te drinken omdat ze geen spelbreker willen zijn, betitelen zij dit absoluut niet als “angst voor afwijzing”.

Jongen - “Het is meestal niet dat mensen van ‘doe het’, je wordt er ook niet op aangemoedigd, je hoeft het nooit te doen, nou, ik weet niet, in mijn geval: ik hoef het nooit te doen, maar het is eigenlijk gewoon meer van, ook niet erbij horen maar....in mijn belevenis is het gewoon meer van maak er vandaag gewoon een gezellig avondje van en drink iets.”

Geen redenen om te drinken

Er werd in de interviews ook gevraagd naar een aantal mogelijke motieven om te drinken, zoals omgaan met problemen en experimenteren. Vrijwel alle drinkende jongeren gaven aan dat deze redenen voor hen helemaal niet opgaan.

Coping

Drinken om vervelende gebeurtenissen te vergeten is volgens alle jongeren absoluut geen reden om te gaan drinken. “Als je je verdriet wegdrinkt ben je echt een “loser”, daar kan je beter gewoon over praten...”. Dit geldt voor alle geïnterviewde jongeren, zowel meisjes als jongens en niet-drinkers en drinkers.

Experimenteren

Ook het opzoeken van spanning en experimenteren met alcohol wordt door de drinkende jongeren niet echt gezien als reden om alcohol te drinken. Zij vinden bijvoorbeeld dat dronken worden wel iets is wat je een keer meegemaakt moet hebben, maar ze zullen er naar eigen zeggen niet bewust op aan sturen om dronken te worden.

Redenen om niet te drinken

Jongeren die alcohol drinken, doen dit niet altijd en overal. Er zijn dus ook redenen om op sommige momenten of plaatsen niet te drinken. Deze redenen hebben meestal iets te maken met een verschil tussen het weekend en doordeweekse dagen, of met ouders. Gezondheidsrisico's vormen voor de jongeren eigenlijk geen reden om niet te drinken.

Schooldagen

Voor veel jongeren is drinken expliciet aan uitgaan en dus aan het weekend gekoppeld. Op doordeweekse dagen wordt er dan ook niet gedronken. Omdat dit niet zo hoort, maar ook omdat de jongeren op een schooldag fit uit bed willen komen.

Jongen- "Doordeweeks, als ik weet dat ik naar school moet, dan heb ik echt geen zin om te gaan drinken. Dus, het is voor mij echt voor feesten gewoon ja."

Ouders

De jongeren willen hun ouders niet teleurstellen. Dit speelt ook een rol bij de beslissing om op sommige dagen niet te drinken. Sommige jongeren hebben regels opgelegd door ouders, anderen vinden het gewoon niet netjes om doordeweeks, thuis, of in bijzijn van de ouders alcohol te drinken. In paragraaf 3.4.3 "Regels" wordt dit nader verklaard.

Gezondheid

Gezondheidsgevolgen lijken geen probleem te vormen voor de drinkende jongeren. Zij geven aan niet bang te zijn voor hersenschade, en koppelen dit meestal aan het feit dat "zij niet zo veel drinken", waardoor het drinken van alcohol niet zo schadelijk zal zijn. Op dagen dat zij niet drinken heeft dit meestal dan ook niets te maken met gezondheidsoverwegingen.

3.2.2 Niet-drinkende jongeren

Ook jongeren die geen alcohol drinken doen dit niet "zomaar". Voor de meeste niet-drinkers is dit een bewuste keuze en zij kunnen goed beschrijven waarom ze niet drinken. Tevens kunnen zij goed nadenken over redenen waarom ze misschien wel zouden gaan drinken.

Redenen om niet te drinken

De niet-drinkers hebben hier redenen voor zoals de leeftijdsgrens, gezondheidsrisico's en gedragingen van ouders en vrienden. Ook zeggen veel niet-drinkers helemaal geen behoefte te hebben aan alcohol en hebben er zelfs een negatief beeld bij.

Geen behoefte

De jongeren die niet drinken geven allen aan dat zij er simpelweg nog geen behoefte aan hebben. Ze vinden het niet nodig om alcohol te drinken.

Leeftijdsgrens

Veel van de 15-jarigen laten zich leiden door de leeftijdsgrens. "Het zal heus niet voor niets zijn dat je voor je 16^e nog geen alcohol mag drinken". Ze vinden het dus verstandiger te wachten tot ze 16 zijn.

Meisje – “Het is gewoon: ik heb er net als met uitgaan, ik heb er geen behoefte aan. Ik vind het ook niet normaal dat je al drinkt voor je 16^e. Die regel is er niet voor niets.”

Gezondheid

Bij de jongeren die ervoor kiezen om nooit alcohol te drinken is angst voor hersenschade vaak aanwezig. Ze denken (foutief) dat vooral voor je 16^e alcohol erg schadelijk voor je hersenen en je lichaam is, en daarna veel minder ernstige gevolgen heeft.

Ouders

Regels opgelegd door ouders, of het gevoel dat ouders het niet leuk zouden vinden, spelen ook bij de niet-drinkende jongeren maar een kleine rol. Veel jongeren geven aan dat hun ouders eigenlijk ook nooit drinken en het drinken van alcohol dus ook niet als “gewoon” beschouwd wordt binnen het gezin. De keuze om niet te drinken is in bijna alle gevallen echter wel echt hun eigen keuze.

Vrienden

Opvallend is dat alle geïnterviewde niet-drinkende jongeren, een kleine vriendenkring hebben. De meeste jongeren hadden een of twee hele goede vrienden, die zelf ook geen alcohol dronken. Ook gaan niet-drinkende jongeren minder naar feesten waar alcohol wordt gebruikt.

Meisje – “Maar ik ga niet heel vaak naar feestjes. Ja, soms wel naar een vriend, ofzo, maar dan zijn er meestal maar drie mensen, ofzo, en dan gaan we gewoon een beetje lachen, en ja...met wat verjaardagsfeestjes met ouders en familie, enzo, dat ook, maar dat is meer.... daar is wel alcohol aanwezig en wijn, ofzo, maar daar hoef ik ook niets van, heb ik ook geen behoefte aan.”

Negatief beeld

Tenslotte hebben jongeren die niet drinken een negatief beeld bij alcohol. Ze vinden het “vies” en “het stinkt”. Drinken is niet stoer, maar juist iets voor “losers”.

Meisje – “Dat je gewoon verhalen hoort en dat ze opscheppen ‘ja, ik had zoveel op en dit en dat’. Waren ze helemaal trots. Maar dat snap ik niet zo goed. Maar dat zijn ook de mensen aan wie ik me vorig jaar best wel geërgerd heb.”

Redenen om wel te gaan te drinken

Aan de niet-drinkende jongeren is ook gevraagd wat voor hen redenen zouden kunnen zijn om misschien wel te gaan drinken. De voornaamste reden die hierbij genoemd werd is de leeftijdsgrens. Veel jongeren kunnen zich voorstellen dat ze later wel gaan drinken “omdat ze dan 16 zijn”.

Leeftijdsgrens

Veel jongeren geven aan dat zij wanneer ze 16 zijn wel een keertje willen proberen om alcohol te drinken. Ze denken dat het dan minder schadelijk is, “die leeftijdsgrens is er toch niet voor niets?”. De jongeren denken ze dat ze er waarschijnlijk verstandiger mee om kunnen gaan als ze wat ouder zijn en dan beter hun grenzen kunnen bewaken. Ook wordt er aangegeven dat

wanneer zij 16 zijn, het misschien moeilijker is om drank van vrienden af te slaan. Ze kunnen het feit dat ze nog geen 16 zijn dan immers niet meer als reden opgeven om niet te drinken. Hoewel de jongeren aangeven dat zij niet meteen helemaal “los” gaan op hun 16e, zijn de meesten het er wel over eens dat je tenminste één keer dronken moet zijn geweest in je leven.

Meisje – “Ja, want dan mag het. Ja, ja, dan mag het. Dus dan zal ik sowieso minder snel weigeren als ik het aangeboden krijg. En misschien, ik weet niet, misschien wil ik het, ik wil het wel een keer proberen.”

3.3 Moeders

Hoeveel weten de moeders van de jongeren over het drinkgedrag van de jongere? We hebben onderzocht in hoeverre moeders op de hoogte zijn van de verschillende aspecten van het drinkgedrag, en van de motieven van hun kind om wel of niet te drinken. Ook vroegen we de moeders hoe zij aankijken tegen contacten met andere ouders, en tegen ander middelengebruik zoals roken en blowen.

3.3.1 Kenmerken van het drinkgedrag

Wat kunnen de moeders van de drinkende jongeren vertellen over in welke situaties en hoeveel hun kind drinkt?

Hoeveel

Over het algemeen onderschatten moeders het alcoholgebruik van hun kind (zie ook de cijfers in Tabel 1 in paragraaf 2.1). Dit komt vooral omdat ouders het gedrag en alcoholgebruik van hun kind thuis koppelen aan het algemene alcoholgebruik van de jongere. Moeders geven vaak aan dat hun kind “er thuis nooit naar vraagt”, en dus dat het algemene alcoholgebruik “wel meevalt”.

Verder zeggen de moeders hun kind te vertrouwen in zijn/haar alcoholgebruik en dat zij denken dat hun kind verstandig genoeg is om niet of niet teveel te drinken. Dit leiden zij af uit het feit dat hun kind nog nooit aangeschoten thuis is gekomen en waarschijnlijk dus maar een of twee glaasjes drinkt op een avond. In werkelijkheid liggen deze aantallen vaak hoger. Ook zeggen zij dat hun kind, wanneer hiernaar gevraagd wordt, altijd eerlijk aangeeft of hij/zij gedronken heeft en hoeveel ongeveer.

Moeder (van dochter) – “Ja, dan zal ze echt wel wat drinken. Maar ik, weet niet goed, ja, je ziet het ook niet goed hè, bij kinderen. Dus dat, ja, ik kan het niet helemaal beoordelen. Maar ik denk niet echt heel erg veel. Ik denk misschien twee wijntjes, misschien een keer drie, denk ik.”

Met wie

Moeders zijn vaak goed op de hoogte van met wie hun kind omgaat. Ook weten zij in veel gevallen dat er binnen de vriendengroep alcohol gedronken wordt. Zij denken echter dat hun kind hier niet aan mee doet, of in ieder geval minder drinkt dan zijn/haar vrienden. Moeders hebben over het algemeen vertrouwen in hun kind op het gebied van alcohol, ook wanneer zij aangeven dat ze weten dat de vriendengroep wel veel drinkt.

Waar en wanneer

Moeders zijn over het algemeen goed op de hoogte van hoe vaak en waar hun kind uitgaat, maar niet van het feit dat hier ook alcohol gedronken wordt en hoeveel. Ook geven zij aan het goed te vinden dat hun kind uitgaat maar koppelen het gebruik van alcohol los hiervan. Omdat het kind thuis nooit naar alcohol vraagt, zal er buitenshuis ook niet veel gedronken worden.

3.3.2 Motieven

We hebben de moeders gevraagd om in te schatten waarom hun kind wel of niet drinkt. Hieruit bleek dat de meeste moeders over het algemeen een aardig kloppend beeld hebben van de motieven van hun kind om wel of niet te drinken, maar van sommige zaken ook minder goed op de hoogte zijn. Hieronder hebben we de antwoorden van de moeders opgesplitst in moeders van drinkers en moeders van niet-drinkers.

Moeders van drinkers

De moeders van de drinkende jongeren denken dat hun kind vooral met vrienden meedrinkt. Zij geven aan dat problemen weg drinken zeker niet het geval is bij hun kind. Wat zij niet goed in weten te schatten is het sterke verband tussen uitgaan en alcohol.

Vrienden

De meeste moeders denken dat het meedrinken met vrienden waarschijnlijk de voornaamste reden is dat hun kind alcohol drinkt. Wel denken ze dat hun kind niet heel bang is voor afwijzing maar gewoon graag stoer gevonden wil worden. Dit is in overeenstemming met wat de jongeren zelf vaak aangeven, namelijk dat zij niet meelopen, dat er van groepsdruk geen sprake is en dat zij niet drinken als ze dat niet willen, maar dat het gewoon leuker is om mee te drinken met je vrienden.

Moeder (van dochter) – “Ja. Het is meer omdat iedereen het doet en graag wel bij de leuke wil horen en niet bij die sufferds die....dat meer. En niet zo, dat echt persoonlijke dat ze haar niet meer moeten, dat geloof ik niet, want ze houdt zich wel staande. Maar ik denk dat dat het meer is. Dat ze gewoon graag bij de leukste groep hoort. Zij denkt dat je dan leuker bent, denk ik.”

Coping

Ook weten de moeders goed in te schatten dat hun kinderen niet zullen gaan drinken om nare gebeurtenissen te vergeten. Zij geven aan dat hun kind dan eerder erover zal praten of afleiding zal zoeken, maar zeker niet in drank.

Uitgaan

Veel moeders zien geen sterk verband tussen uitgaan en alcohol. Moeders noemen feestjes of uitgaan niet als op zichzelf staande reden om te drinken, terwijl dit voor jongeren duidelijk wel het geval is.

Moeders van niet- drinkers

Moeders van niet-drinkende jongeren geven veelvuldig aan dat hun kind nog geen behoefte aan alcohol heeft en noemen gezondheid en vrienden als andere redenen om niet te drinken. Zij hebben echter niet goed door dat hun kind wanneer het 16 is misschien wel zal gaan experimenteren met alcohol.

Geen behoefte

De moeders van niet-drinkende jongeren geven, net zoals hun kind, aan dat alcohol gewoon nog niet echt een rol speelt.

Gezondheid

Moeders geven aan dat hun kind zich bewust is van de gezondheidsrisico's van alcohol en mede daarom niet drinkt. Vooral hersenschade wordt vaak genoemd.

Moeder(van dochter) – “Het lijkt haar een slechte gewoonte. En ik denk dat de voorlichting die ze heeft gehad en de filmpjes die ze op tv ziet van mensen die echt laveloos niet meer weten waar ze mee bezig zijn. Nou en ze zegt ook zelf van....het feit het is slecht voor je hersens...ja dat, euh....die ga ik niet laten beschadigen.”

Vrienden

Ook het feit dat de vrienden van het kind geen drinkers zijn wordt vaak genoemd als reden door de moeders.

Leeftijdsgrens

Wat de moeders niet goed weten in te schatten, is of hun kind wanneer het 16 is zal gaan drinken. De meeste moeders antwoorden op deze vraag dat zij het niet zeker weten maar dat ze zich niet voor kunnen stellen dat hun kind na de 16^e verjaardag wel zal gaan drinken.

Moeder (van dochter) - “Ik kan niet in de toekomst kijken, gelukkig niet, maar tot op heden, nee, ze is daar, euh....kijk, we praten er wel eens over maar het is niet een issue, ik weet ook van mensen om haar heen die zeggen ‘ha, nu ben ik 16 nu mag ik gaan drinken’. Nee. Dat zal niet bij haar vandaan komen straks.”

3.3.3 Contact met andere ouders

Ouders geven aan dat zij, over het algemeen, graag met andere ouders overleggen over hoe zij het nu aanpakken qua opvoeding. Veel ouders zijn bevriend met een stel met oudere kinderen waaraan ze raad vragen. Ook zijn er ouders die aangeven onzeker te worden van andere ouders. “Denk je net op het goede pad te zitten, krijg je weer een ander advies”. Maar over het algemeen ervaren ouders steun aan het praten met andere ouders.

Moeder (van zoon) – “Sowieso heerlijk om mensen met dezelfde situatie met kinderen in dezelfde leeftijd met ongeveer dezelfde waarden en normen, om die af te tasten. Dat is heerlijk. ‘Goh, hebben jullie ook dit en wat doen jullie dan’. Dat is heel prettig.”

Opvallend is dat deze gesprekken over opvoeding maar zelden over alcoholgebruik gaan. Veel vaker wordt er gesproken over zaken als uitgaan, hoe laat de jongeren thuis mogen komen en of zij 's nachts in hun eentje naar huis mogen fietsen of niet.

3.3.4 Andere middelen

Tijdens het interview hebben we ook gevraagd wat erger zou zijn, blowen, roken of het gebruik van alcohol. Hier kwam naar voren dat alcohol over het algemeen als het minst schadelijk wordt ervaren. Dit komt voornamelijk door de frequentie. "Roken kun je overal en altijd, en ja, je gaat niet met een flesje alcohol in de klas zitten". Daaruit concluderen de moeders dat roken eerder verslavend is dan alcoholgebruik. Daarnaast komt hier ook naar voren dat veel ouders alcohol zelf ook een gezelligheidsaspect toeschuiven. Blowen wordt over het algemeen als zeer negatief beschouwd. Blowen is iets engs, "een glijdende schaal waarna je steeds verder zakt in harddrugs".

Moeder(van dochter) – "Dan heb ik liever dat ze een biertje drinkt. Want dat vind ik weer, dan kom je in een andere scene terecht. Kom je toch weer op het misdadige pad en ...buiten de wet om. Dat zou daar het verschil in zijn."

3.4 Communicatie

We weten nu hoe de jongeren over alcohol denken en we hebben een beeld van hoe hun ouders denken dat de jongeren tegen alcohol aankijken. Hoe wordt er eigenlijk gecommuniceerd over deze onderwerpen? Hebben ouders en jongeren het wel eens over alcohol of over de motieven om wel of geen alcohol te drinken? Ook vroegen we naar regels binnen het gezin en hoe moeder en jongere deze regels zien.

3.4.1 Algemene communicatie over alcohol

Zowel veel moeders als jongeren geven aan dat er weinig gecommuniceerd wordt over het alcoholgebruik. Veel jongeren en moeders zijn dan ook niet in staat zich een laatste gesprek over alcoholgebruik te herinneren. Wanneer er doorgevraagd wordt, komt echter soms toch een herinnering aan een gesprek naar boven. Dit is dan vaak een kort gesprek naar aanleiding van een feestje of uitgaan waarin gevraagd wordt naar het alcoholgebruik van de jongere op die bewuste avond. Moeders vragen dan vaak naar hoeveel er gedronken is, wat door de jongeren in veel gevallen handig omzeild wordt met een antwoord als "niet zoveel". Zowel moeders als jongeren schijnen deze gesprekken niet echt te zien als "gesprek over alcohol".

Opvallend is dat gesprekken tussen moeder en kind hoofdzakelijk pas plaatsvinden wanneer de jongere al drinkt of hier al mee in aanraking komt door middel van bijvoorbeeld de vriendengroep.

Moeder (van dochter) – "Ja, kan ik me zo niet herinneren. Ja misschien dat ik een keer gevraagd heb van 'heb je wat gedronken' of zo iets. Maar niet echt in een serieus gesprek van goh F., vertel nou eens, nee, dat kan ik me niet herinneren."

3.4.2 Communicatie over motieven

Moeders vragen wel soms of er alcohol gedronken wordt, maar vrijwel nooit naar het waarom hiervan. Er wordt dus vrijwel niet gecommuniceerd over de motieven om te drinken.

In gezinnen met niet-drinkende jongeren lijken er wel iets vaker gesprekken plaats te vinden over motieven dan in gezinnen met drinkers. Dit komt voort uit het feit dat niet-drinkers vaker zelf initiatief nemen om hun mening over alcohol te “spuien”. Ook geven moeders van niet-drinkers aan dat deze jongeren soms initiatief nemen voor een gesprek over alcohol naar aanleiding van bijvoorbeeld een reclamespotje of voorlichting op school.

3.4.3 Regels

Een andere manier van communiceren is het hebben van, en praten over regels. Hanteren de moeders bepaalde regels met betrekking tot alcohol, en wat vinden de jongeren hiervan? Omdat hierin een verschil is tussen (moeders van) drinkende en niet-drinkende jongeren maken we hier opnieuw een splitsing in.

(Moeders van) drinkende jongeren

Hoewel veel drinkende jongeren aangeven dat er bepaalde regels zijn over het alcoholgebruik, kunnen de meesten zich niet herinneren wanneer deze regels uitgesproken zijn. Het gaat dan meestal over regels over of er alcohol gedronken mag worden en zo ja hoeveel, waarbij het niet om expliciete aantallen maar eerder om “niet te veel”.

Ook geven veel jongeren aan dat zij niet aangeschoten of dronken “mogen” worden. Wanneer hier op doorgevraagd wordt blijkt echter dat dit geen specifieke regel is maar eerder een gevoel dat ouders dit niet leuk zouden vinden.

In de meeste gezinnen is een aantal van dit soort ongeschreven regels van toepassing. Jongeren geven vaak aan dat het “natuurlijk gewoon niet mag” ook al is de regel nooit letterlijk uitgesproken. Een voorbeeld van een veelgehoorde “regel” is dat moeders aangeven aan hun kinderen te vertellen “dat alcohol slecht voor je is”. Ook zeggen veel ouders wanneer de jongere de deur uit gaat naar een feest “doe voorzichtig”, hiermee doelend op alcoholgebruik. Dit zijn geen echte regels maar eerder een herinnering aan het feit dat alcohol iets is waar je mee op moet passen. Toch vatten jongeren dit soort uitspraken al snel op als regel.

Moeder (van zoon) – “Ik heb heel eventjes als hij thuiskomt en dan zeg ik ‘Goh, wat heb je gedronken’, want dan lijkt het alsof hij geen bier drinkt, maar van die andere zoete drankjes. Ik heb het hem twee of drie keer gevraagd want iedere keer dacht ik ‘wat ruik ik nou’, toen zei hij ‘ja, maar mam dat drink ik dan niet dat zoetige spul dat drinken die anderen’. Maar dat kan ik me dan toch niet voorstellen dat ik het dan ruik, maar dan ga ik daar niet op in, want ik vind al het feit dat ik het signaleer, dan kan hij voor zichzelf wel even de beslissing nemen, ‘hé, wat moet ik hiermee.’”

Veel moeders zijn zich echter vaak niet bewust van deze ongeschreven regels en geven soms zelfs aan dat hun kind bepaalde dingen juist wel zou mogen. Zo zeggen veel moeders dat zij het niet erg zouden vinden wanneer hun kind thuis alcohol zou drinken en het zelfs aan hun kind te zullen geven wanneer deze hierom zou vragen.

De jongeren zelf hebben het gevoel dat thuis drinken iets is wat je “gewoon niet doet” en wat van je ouders “natuurlijk ook niet mag”. De jongeren denken dat hun ouders liever niet willen dat ze alcohol drinken omdat het slecht is voor de gezondheid en ouders dat erg belangrijk vinden. In zekere zin is dit

waar, maar veel moeders geven aan dat zij een of twee glaasjes alcohol bij speciale gelegenheden niet schadelijk achten en dus wel aan hun kind zouden geven.

Meisje - "Ja maar ik heb nooit, ik weet gewoon, ik wist van mezelf al dat ik niet te veel mocht drinken, het is gewoon voorspelbaar, want het is slecht voor je, zij wil niet dat ik dingen doe waar ik ongezond van kan worden, enzo."

Sommige moeders geven aan dat zij het niet nodig vinden echte regels over alcohol in te stellen omdat het bij hun kind geen grote rol speelt. Ook wordt wel eens gezegd dat de jongere "zo anders is dan broer of zus" en op een heel andere (betere) manier met alcohol omgaat.

Verder geven veel moeders aan dat zij geen strenge regels over alcohol willen hanteren omdat zij vinden dat hun kind maar beter rustig aan alvast kan ontdekken wat alcohol is. "Als hij/zij straks 16 is mag er toch alcohol gedronken worden, dus kan hij/zij het maar beter nu al leren drinken en er aan wennen".

Sommigen hopen dat hun kind een keer goed ziek wordt van alcohol en er zo van leert. Andere ouders zijn juist bang dat als zij te streng zijn dit een averechts effect heeft. Ook willen zij niet dat hun kind stiekem gaat doen over alcoholgebruik omdat het verboden is.

Tot slot zijn er ook ouders die al regels hebben over andere dingen, zoals roken, en vinden dat zij dan niet ook nog eens streng kunnen zijn over alcoholgebruik. Zo geven sommige moeders aan dat er al genoeg ruzie is over huiswerk, computeren, bedtijd en dergelijke en zij niet nog meer strijd willen creëren. Ook zijn zij van mening dat "als het op school maar goed gaat", de rest vanzelf wel goed komt.

Moeder (van zoon) – "Maar ja wij zijn toch wel van mening dat als je dingen zegt die niet mogen, dan....gaan ze het toch doen want dan doen ze het achter je rug om. En omdat het best belangrijk is om te weten waar je kind mee bezig is kun je maar beter zeggen van 'Nou we vinden het niet fijn, maar gut, ik heb liever dan dat je het gewoon maar zegt en eerlijk bent en dan kunnen we kijken hoe we daar een oplossing voor vinden.'"

Sommige moeders van drinkende jongeren maken zich wel zorgen om de 16^e verjaardag van hun kind. Zij denken namelijk dat hun kind dan een feest verwacht waarbij alcohol geschonken wordt, en weten niet goed hoe ze hiermee om moeten gaan. Ook geven meerdere ouders aan dat wanneer hun kind naar een feest gaat van een 16-jarige "je er vanuit kan gaan dat daar alcohol gedronken wordt".

(Moeders van) niet-drinkende jongeren

Moeders van jongeren die niet drinken geven over het algemeen aan geen regels te hebben over alcoholgebruik. Zij vinden het niet nodig om regels te hebben omdat "het nog helemaal niet aan de orde is". Pas wanneer hun kind een keer dronken thuis komt of zij op andere manier merken dat er alcohol gedronken wordt, zullen zij beginnen over regels. Sommige moeders geven zelf wel aan zich te realiseren op deze manier misschien achter de feiten aan te lopen.

Ook de niet-drinkende jongeren hebben ondanks dat hun ouders geen regels stellen, toch het gevoel dat er een aantal ongeschreven regels is. De meeste jongeren denken dat hun ouders alcohol "natuurlijk slecht vinden", ze niet dronken thuis zouden mogen komen en niet voor hun 16^e mogen drinken. Ook denken zij dat wanneer ze 16 zijn ze wel mogen drinken van hun ouders.

Moeder (van dochter) – “Ik denk dat het veel beter is om er met elkaar over te praten als het aan de orde is, dan dat je van te voren al ..., want dan kan ik me nog zo voorstellen dat als het vanaf het begin echt strikt verboden is, dat je dan nog de neiging zou hebben om het per se te onderzoeken want ja, dat ene doosje waar je niet aan mag komen in de badkamer dat is natuurlijk toch wel spannend om er even in te kijken wat het nou is. Maar, als je het meer open laat, dan blijft het gesprek ook op gang.”

3.5 Verschillen dorpskernen

Uit zowel vragen aan moeders als aan jongeren zijn geen kenmerkende verschillen gebleken tussen de 3 dorpskernen Warmond, Voorhout en Sassenheim. Veel jongeren en hun moeders geven aan niet heel veel jongeren uit andere dorpen te kennen en dus geen goed antwoord te kunnen geven op de vraag in wel dorp er het meest gedronken wordt. Sommige jongeren noemen een dorp waar voor hun gevoel meer gedronken wordt, maar hier is over de lijn van alle interviews geen samenhang in te vinden. Ook binnen de geïnterviewde jongeren zelf zijn geen duidelijke verschillen te herkennen wanneer deze per dorp met elkaar vergeleken worden.

4. Conclusies

Op basis van alle informatie verkregen uit de interviews met de jongeren en hun moeders kunnen we een aantal conclusies trekken. Deze conclusies hebben we hier onderverdeeld in conclusies met betrekking tot alcoholgebruik, motieven en attitudes van de jongeren, kennis en attitudes van de moeders en communicatie tussen moeder en kind.

4.1 Alcoholgebruik

Het alcoholgebruik van de drinkende jongeren is als volgt te omschrijven:

- 4.1.1 De geïnterviewde jongeren die drinken doen dit in het weekend wanneer ze uitgaan samen met vrienden. Ze drinken nooit doordeweeks en ze drinken nooit als ze alleen zijn.
- 4.1.2 Deze jongeren drinken voornamelijk wijn en bier, waarvan er gemiddeld drie tot vijf glazen per avond worden gedronken, maar in veel gevallen meer en kan oplopen tot wel 20 consumpties
- 4.1.3 De meeste alcohol wordt gedronken voor het uitgaan. Dit gebeurt op straat of bij vrienden waarvan de ouders niet thuis zijn. Ook voor (school)feesten wordt ingedronken.
- 4.1.4 Er wordt in geen geval bij de eigen ouders thuis gedronken wanneer die thuis zijn.
- 4.1.5 Jongeren die drinken lijken vaak een brede vrienden- / kennissenkring te hebben. Uitgaan is een activiteit die vaak ondernomen wordt met deze vriendenkring en waarin een deel van de sociale contacten onderhouden wordt. Jongeren die niet drinken rapporteren meestal een maar een paar heel goede (ook niet-drinkende) vrienden te hebben.

4.2 Motieven en attitudes van de jongeren

De volgende motieven en attitudes komen sterk uit de interviews naar voren:

- 4.2.1 Alcohol is iets wat hoort bij uitgaan. Volgens de geïnterviewde drinkende jongeren maakt dat het gezelliger en hoort het er gewoon bij. “Veel drinken” (vijf glazen alcohol of meer) vinden ze vrij normaal, maar heel erg veel drinken en vooral dronken worden is niet de norm.
- 4.2.2 Drinkende jongeren vinden het leuk om samen met vrienden te drinken. Zij voelen naar eigen zeggen zich niet “gepusht” door vrienden en zijn niet bang voor afwijzing. Toch willen ze graag meedoen. Het lijkt erop dat de jongeren zich niet bewust zijn van groepsdruk of dat deze gebagatelliseerd wordt.
- 4.2.3 Ook al drinken jongeren veelal wat meer dan wat hun ouders zouden willen, geven ze aan rekening te houden met de (vermeende) wensen van hun ouders, en daarom niet te veel te willen drinken of aangeschoten thuis te willen komen.
- 4.2.4 De drinkende jongeren vinden dat zij zelf niet veel drinken, zeker in vergelijking tot anderen in hun vriendengroep. Ze denken, hieraan gekoppeld, dan ook dat hun eigen drinkgedrag niet echt schadelijk zal zijn.
- 4.2.5 Jongeren die niet drinken nemen de leeftijdsgrens heel absoluut. Zij denken, (onterecht) dat alcohol na je 16e niet meer zo schadelijk is. Niet-drinkende jongeren lijken te denken dat omdat je na je 16e alcohol mag drinken, het vanzelfsprekend is dat je dit dan ook (wel eens) gaat doen.

- 4.2.6 Zowel drinkende als niet-drinkende jongeren vinden eigenlijk wel dat je minimaal één keer in je leven dronken moet zijn geweest.

4.3 Kennis en attitudes van de moeders

In hoeverre de moeders op de hoogte zijn van het alcoholgebruik van hun kind is als volgt te omschrijven:

- 4.3.1 Moeders van drinkers onderschatten het alcoholgebruik van hun kind om verschillende redenen. Ten eerste denken zij dat hun kind verstandig omgaat met alcohol en niet veel zal drinken. Ten tweede denken zij dat het drinkgedrag van hun kind binnenshuis (heel weinig dus) representatief is voor het drinkgedrag buitenshuis.
- 4.3.2 Moeders van drinkers vinden het vrij normaal dat hun kind op 15-jarige leeftijd drinkt. Ze denken dat de jongere zo alvast kan wennen aan het omgaan met alcohol als voorbereiding op wanneer hij/zij 16 is en mag drinken.
- 4.3.3 Moeders van niet-drinkers zijn zich er niet van bewust dat hun kind op 16-jarige leeftijd wil gaan experimenteren met alcohol.

4.4 Communicatie tussen moeder en kind

Er wordt over het algemeen erg weinig gecommuniceerd over alcohol tussen moeder en kind. De volgende zaken spelen hier een rol in:

- 4.4.1 Moeders denken dat het niet nodig is echt over alcohol te communiceren omdat alcohol voor hun kind geen (grote) rol speelt of hij/zij minder drinkt dan vrienden en broers of zussen.
- 4.4.2 Moeders vinden andere zaken zoals huiswerk, bedtijd of een opgeruimde kamer belangrijker om over te praten dan alcohol. Over alcohol wordt alleen “terloops” gesproken.
- 4.4.3 Dat hun kinderen niet roken vinden moeders belangrijker dan dat ze geen alcohol drinken. Roken is altijd slecht voor de gezondheid, is verslavend, en kan je op veel meer plekken doen (bijvoorbeeld op straat). Ze stellen daarom wel als regel dat hun kind nooit mag gaan beginnen met roken, maar als het gaat om het niet beginnen met alcohol drinken, zijn ze niet zo eenduidig.
- 4.4.4 De regels die moeders hanteren bij drinkende jongeren zijn niet heel specifiek. Ze worden vaak verwoord als advies, zoals “drink niet te veel”, “doe voorzichtig” en “word maar niet echt dronken”.
- 4.4.5 Moeders lijken huiverig te zijn voor het instellen van regels met betrekking tot alcohol. Dit komt omdat zij bang zijn voor averechtse effecten en zij geen ruzie willen. Jongeren, ook de drinkende jongeren, vinden het juist heel begrijpelijk dat hun ouders zich uitspreken over hun alcoholgebruik (en ergeren zich juist veel meer aan regels in het dagelijks leven zoals bedtijd).

5. Aanbevelingen

In dit laatste hoofdstuk geven we enkele aanbevelingen voor beleid en onderzoek.

1. Het uiteindelijke doel van interventies op het terrein van jongeren en alcohol moet gericht zijn op het doorbreken van de relatie die jongeren leggen tussen uitgaan/ontspanning en alcoholgebruik. Tevens is het belangrijk opvoeders bewust te maken dat zij een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan deze ontkoppeling.
2. De leeftijdsgrens van 16 speelt een grote rol onder jongeren (magische grens). Jongeren van 15 beginnen alvast met drinken om zich “voor te bereiden”. Niet drinkende jongeren zijn wel van plan dit met 16 te doen. Beide groepen denken (onterecht) dat, omdat het vanaf die leeftijd mag, het ook niet zo slecht voor hun gezondheid zal zijn. Op het niveau van de nationale politiek zou de legale leeftijdsgrens voor alcoholconsumptie daarom naar 18 jaar moeten worden opgeschoven. Deze leeftijdsgrens zou beter corresponderen met de leeftijd die de wet stelt waarop een kind de volwassen leeftijd bereikt, namelijk 18 jaar, ofwel de leeftijd waarop een persoon handelingen kan verrichten (zoals trouwen of een lening aangaan) zonder dat hiervoor toestemming van de ouders nodig is. Daarnaast geeft de leeftijdsgrens jongeren “een goed excuus” om niet te hoeven drinken.
3. Het is evident dat, los van welke leeftijdsgrens gehanteerd wordt, in alle gevallen de wet goed gehandhaafd moet worden, dat wil zeggen bij *alle* horecagelegenheden en alcoholverkooppunten zonder uitzondering.
4. De schoolomgeving wordt door meerdere jongeren genoemd als een plek waar jongeren drinken, vooral tijdens schoolfeesten. Op lokaal (bij voorkeur regionaal) niveau zouden schoolbesturen door gemeenten (on)gevraagd moeten worden gestimuleerd hun school alcoholvrij te maken (voor alle scholieren, *inclusief* degenen die 16 jaar of ouder zijn), ook tijdens schoolfeesten. Gemeenten hebben vanwege het lokaal gezondheidsbeleid (de volksgezondheid, bijvoorbeeld in geval van coma-drinken, maar ook in het kader van de openbare orde en veiligheid) een expliciete rol hierin.
5. Ouders gaan geen gesprek aan met hun kinderen over alcoholgebruik, terwijl jongeren wel aangeven dat het belangrijk is dat hun ouders vertellen wat zij verstandig vinden en willen. De school is wellicht een belangrijke vindplaats en locatie voor kennisoverdracht voor en tussen ouders. De gemeenten inclusief de GGDen in de regio Hollands Midden kunnen in het kader van het preventieprogramma “De gezonde school en genotmiddelen”, dit gesprek verder faciliteren en aanmoedigen. Dit zou door het hierboven voorgestelde gemeentelijk- en scholenbeleid sterk ondersteund en vergemakkelijkt worden.
6. Ouders zouden moeten worden ondersteund bij de communicatie met hun kind over alcohol. Het is daarbij belangrijk dat ze beseffen dat ze een bijzonder grote invloed hebben op het (alcohol)gedrag van hun puberkind, ook al laat deze dat verbaal niet blijken. Er lijkt verder onder ouders behoefte te zijn aan contact met andere ouders specifiek op dit onderwerp gericht; dit zou door de gemeente en door scholen kunnen worden gestimuleerd.

7. Uitgebreider onderzoek zou zeer wenselijk zijn. Interessant zou bijvoorbeeld zijn te onderzoeken hoeveel ouders zelf drinken, wanneer zij zijn gaan drinken, of er een alcoholprobleem in de familie/gezin zit, of beide ouders dezelfde visie hebben op alcoholgebruik (door henzelf en/of hun kinderen), of er een relatie te zien is tussen één en tweeoudergezinnen en alcohol drinken, en of en hoe alcoholmisbruik opdoemt in geval van gezinsproblemen? Daarnaast zou het goed zijn een onderzoek specifiek te richten op de transitie van 15 naar 16 jaar – wat verwachten jongeren en hun ouders dat er gaat gebeuren als ze 16 worden? Wat is de rol van het steeds meer terrein winnende concept “sweet sixteen”? Als alcohol drinken eindelijk mag/legaal is, willen ze het dan ook direct? Of vinden drinkende en niet-drinkende jongeren dat het niet zoveel uitmaakt of je nu 15 of 16 bent? Voor al deze vragen zou een meer kwantitatieve benadering –bijvoorbeeld met behulp van vragenlijsten – de voorkeur genieten, opdat een veel grotere groep jongeren kan worden betrokken, en bij voorkeur ook kan worden gevolgd over de tijd.

6. Bijlagen

6.1 Projectgroep

Supervisor en eindverantwoordelijk onderzoeker:

Dr. Winnie Gebhardt, Hoofddocent Gezondheidsbevordering, Universiteit Leiden

Onderzoekers:

Marloes Vooijs

Sarie van Torenburg

Onderzoeksbegeleidingsgroep:

Drs. Aafke van Rhijn, medewerker Gezondheidsbevordering, GGD Hollands Midden

Drs. Hanneke Tielen, epidemioloog, GGD Hollands Midden

Dr. Nienke Terpstra, coördinator onderzoek, Academische Werkplaats Publieke Gezondheid Noordelijk Zuid-Holland

Drs. Roalda van Tilburg, beleidsmedewerker Maatschappelijke Ontwikkeling, Gemeente Teylingen

6.2 Uitnodigingsbrieven

6.2.a Uitnodigingsbrief aan de 15 jarige jongeren

datum 7 september 2011

onze ref OBG/HT/

betreft onderzoek

bijlage(n) -

e-mail htielen@ggdhm.nl

Beste 15-jarige,

De Universiteit Leiden doet samen met de GGD Hollands Midden onderzoek naar jongeren in de gemeente Teylingen. Wij willen graag meer informatie krijgen over hoe jongeren van 15 zichzelf zien, hoe ze hun vrije tijd besteden, en welke rol uitgaan en alcohol daarbij spelen. Daarnaast willen we graag meer weten over hoe de moeders van deze jongeren tegen deze onderwerpen aankijken en of zij hierover praten. Wij vragen daarom of je samen met je moeder mee wilt werken aan dit onderzoek. Je moeder heeft deze brief ook ontvangen.

Opzet onderzoek

Voor het onderzoek komen we graag in contact met jongeren van 15 jaar en hun moeders uit Sassenheim, Warmond en Voorhout. Zowel jongeren die geen alcohol drinken, als jongeren die wel eens alcohol drinken kunnen meedoen aan het onderzoek. Een onderzoeker van de Universiteit Leiden komt bij je thuis voor een interview met jou en met je moeder. Jullie worden apart geïnterviewd. De interviews worden in september of oktober gehouden op een dag en tijdstip dat jullie uitkomt. De interviews kunnen bij je thuis of, indien gewenst, op een andere locatie plaatsvinden. Als je meedoet ontvang je 25 euro voor een interview van ongeveer 1-1,5 uur (je moeder ontvangt ook 25 euro).

Meld je, als je dat wilt, samen met je moeder aan vóór 19 september 2011. In de brief aan je moeder staat precies hoe jullie je kunnen opgeven.

Wie doet het onderzoek?

Het onderzoek wordt uitgevoerd binnen de Academische Werkplaats Public Health Zuid-Holland Noord, een samenwerkingsverband tussen de Universiteit Leiden, het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), de GGD'en in de regio en het kenniscentrum TNO. Alle betrokken organisaties, de Universiteit Leiden, de GGD Hollands Midden en de gemeente Teylingen zullen de uitkomsten van het onderzoek gebruiken voor de ontwikkeling van hun beleid. Dit betekent dus dat je met je deelname een directe bijdrage hieraan kunt leveren.

Hoe gaat het verder?

Nadat jullie je hebben opgegeven, maken de onderzoekers een selectie van de deelnemers. Jullie krijgen binnen een maand bericht of jullie wel of niet mee kunnen doen. Bij deelname, worden jullie gebeld door de onderzoekers voor een afspraak voor een interview wanneer het jullie uitkomt.

Hoe komen we aan je adres?

De gemeente Teylingen heeft de GGD toestemming gegeven om je naam en adres uit de gemeentelijke basisadministratie (GBA) te gebruiken voor dit onderzoek. De gemeente heeft een selectie uit het GBA gemaakt van alle 15-jarige inwoners. De GGD heeft aan al deze 15-jarigen en hun moeders deze brief gestuurd. Beide brieven zijn naar jouw adres gestuurd. Als je mee wilt doen en je moeder woont op een ander adres, dan kun je de brief die bestemd is voor je moeder aan haar geven.

Privacy

De aanmelding gebeurt bij de Universiteit Leiden. Zowel de gemeente Teylingen als de GGD Hollands Midden hebben geen inzage in het verdere verloop van het onderzoek en weten dus niet of jullie je aanmelden. Op deze manier wordt jullie privacy gewaarborgd. Uiteraard zal zeer vertrouwelijk met de onderzoeksgegevens worden omgegaan. Op geen enkele manier zullen de gegevens in het rapport terug te leiden zijn naar een persoon. De procedures zijn in overeenstemming met het protocol van de Ethische Commissie van de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden.

Heb je vragen over het onderzoek, dan kun je een email sturen naar universiteitleidenunderzoek@gmail.com.

We horen graag van jou en je moeder of jullie mee willen doen aan het onderzoek,

Met vriendelijke groet,

Joost Genuit

Regiomanager JeugdGezondheidsZorg

Dr. Winnie Gebhardt

Universitair Hoofddocent
Gezondheidspsychologie

Universiteit Leiden

6.2.b Uitnodigingsbrief aan moeders van de 15-jarige jongeren

datum 7 september 2011
onze ref OBG/HT/
betreft onderzoek
bijlage(n) -
e-mail htielen@ggdhm.nl

Beste moeder,

De Universiteit Leiden doet samen met de GGD Hollands Midden onderzoek naar jongeren in de gemeente Teylingen. Wij willen graag meer informatie krijgen over hoe jongeren van 15 zichzelf zien, hoe ze hun vrije tijd besteden, en welke rol uitgaan en alcohol daarbij spelen. Daarnaast willen we graag meer weten over hoe de moeders van deze jongeren tegen deze onderwerpen aankijken en of zij hierover praten. Wij vragen daarom of u samen met uw 15-jarig kind mee wilt werken aan dit onderzoek. Uw kind heeft deze brief ook ontvangen. Uit eerdere onderzoeken blijkt dat de opvoedingsstijlen van vaders en moeders verschillen. In dit onderzoek richten we ons in eerste instantie alleen op de moeders, in later onderzoek wordt dit wellicht uitgebreid naar vaders.

Opzet onderzoek

Voor het onderzoek komen we graag in contact met jongeren van 15 jaar en hun moeders uit Voorhout, Sassenheim en Warmond. Zowel jongeren die geen als jongeren die wel eens alcohol drinken kunnen meedoen aan het onderzoek. Een onderzoeker van de Universiteit Leiden komt bij u thuis voor een interview met uw 15-jarig kind én een interview met u. U wordt apart geïnterviewd. De interviews worden in september of oktober gehouden op een dag en tijdstip dat u uitkomt. De interviews kunnen bij u thuis of indien gewenst op een andere locatie plaatsvinden. De deelnemers ontvangen als beloning ieder een waardebon van 25 euro voor een interview van ongeveer 1-1,5 uur.

Wie doet het onderzoek?

Het onderzoek wordt uitgevoerd binnen de Academische Werkplaats Public Health Zuid-Holland Noord, een samenwerkingsverband tussen de Universiteit Leiden, het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC), de GGD'en in de regio en het kenniscentrum TNO. Alle betrokken organisaties, de Universiteit Leiden, de GGD Hollands Midden en de gemeente Teylingen zullen de uitkomsten van het onderzoek gebruiken voor de ontwikkeling van hun beleid. Dit betekent dat u met uw deelname een directe bijdrage hieraan kunt leveren.

Hoe meldt u zich aan voor het onderzoek?

Heeft u interesse in deelname aan het onderzoek?

Dan kunt u zich samen met uw 15-jarig kind opgeven vóór 19 september 2011.

U kunt zich op twee manieren opgeven:

1. Een email sturen naar universiteitleidendonderzoek@gmail.com met daarin:
 - a. uw naam,
 - b. uw telefoonnummer(s) waarop u overdag bereikbaar bent,
 - c. de naam van uw 15-jarig kind,
 - d. of uw 15-jarig kind een jongen of meisje is,
 - e. de geboortedatum van uw 15-jarig kind,
 - f. de dorpskern waar u woont (Voorhout, Sassenheim of Warmond), en
 - g. een schatting van hoeveel glazen alcohol uw 15-jarig kind per maand drinkt.
2. Bellen naar het secretariaat van de afdeling Gezondheidspsychologie van de Universiteit Leiden, naar mevrouw Amber van der Poll (071-5273737). Zij is bereikbaar op maandag en dinsdag van 9.00-17.00 en op donderdag van 9.00-13.00; op overige tijdstippen kunt u een bericht achterlaten op het antwoordapparaat.

Hoe gaat het verder?

Nadat u zich heeft opgegeven, maken de onderzoekers een selectie van de deelnemers. U krijgt binnen een maand bericht of u wel of niet mee kunt doen. Bij deelname, wordt u gebeld door de onderzoekers voor een afspraak voor een interview op een dag en tijdstip dat het u uitkomt.

Hoe komen we aan uw adres?

De gemeente Teylingen heeft de GGD toestemming gegeven om namen en adressen uit de gemeentelijke basisadministratie (GBA) te gebruiken voor dit onderzoek. De gemeente heeft een selectie uit het GBA gemaakt van alle 15-jarige inwoners. De GGD heeft aan al deze 15-jarigen en hun moeders deze brief gestuurd. Beide brieven zijn naar het adres van uw 15-jarig kind gestuurd. We beschikken namelijk niet over uw adres als u op een ander adres woont.

Privacy

De aanmelding gebeurt bij de Universiteit Leiden. Zowel de gemeente Teylingen als de GGD Hollands Midden hebben geen inzage in het verdere verloop van het onderzoek en weten dus niet of u zich aanmeldt. Op deze manier wordt uw privacy gewaarborgd. Uiteraard zal zeer vertrouwelijk met de onderzoeksgegevens worden omgegaan. Op geen enkele manier zullen de gegevens in het rapport terug te leiden zijn naar een persoon. De procedures zijn in overeenstemming met het protocol van de Ethische Commissie van de Faculteit Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden.

Heeft u vragen over het onderzoek, dan kunt u een email sturen naar universiteitleidendonderzoek@gmail.com.

We horen graag of u met uw 15-jarig kind wilt meedoen aan het onderzoek,

Met vriendelijke groet,

Joost Genuit

Regiomanager JeugdGezondheidsZorg

Dr. Winnie Gebhardt

Universitair Hoofddocent
Gezondheidspsychologie

Universiteit Leiden

6.3 Interview protocollen

6.3.a Interviewprotocol 15-jarigen

Kun je wat over jezelf vertellen? Wie ben je? Wat doe je?

Hoe oud ben je?

Wat is je gezinssituatie? Heb je broertjes/zusjes?

Welke school zit je? Welk niveau?

Zit je lekker in je vel? Waarom wel of waarom niet?

Heb je vrienden/ mensen bij wie je (altijd) terecht kan?

Vrije tijd

Hoe besteed je je vrije tijd? Daaronder verstaan we alle tijd buiten school om.

Hobby's? Huiswerk? Baantje?

Heb je veel te besteden per maand?

Hoeveel tijd besteed je aan ieder van die dingen?

Met wie doe je die dingen?

Waarom doe je die dingen graag?

Vrije tijd & ouders

Wat vinden je ouders van hoe je je vrije tijd besteedt?

Hoe laten ze dat merken?

Wat vinden je ouders van je vrienden?

Hoe laten ze dat merken?

Ouders

Vind je dat je ouders je begrijpen?

Waar merk je dat aan?

Hoe zien ze je?

Hoe zou je de band met je ouders omschrijven? Ervaar jij steun van je ouders?

Zou je wat willen veranderen aan je ouders? Wat?

Zijn je ouders streng genoeg voor je?

Ouders & regels

Hoe praten je ouders in het algemeen over wat je wel en niet mag?

Hoe vaak doen ze dat?

Wat vind je ervan? Wat vind je van de regels? En wat vind je van hoe ze daarover met je praten?

Verschillen je vader en moeder van mening hierover?

Uitgaan

Hoe vaak en wanneer ga je uit?

Waar ga je uit?

Wat doe je als je uitgaat?

Met wie ga je uit?

Hoe belangrijk is uitgaan voor je?

Wat betekent uitgaan voor je?

Laatste keer uitgaan

De laatste keer dat je uitging: wanneer was dat, wat deed je toen, en met wie (van begin tot eind)?

Wat vond je leuk aan die keer? Hoe voelde je je?

Waren er ook dingen die je minder leuk vond? Zo ja, welke?

Wat was je manier van vervoer die avond?

Was dit een normale uitgaansavond?

Wat is anders?

Uitgaan & alcohol

Heb je de laatste keer dat je uitging alcohol gebruikt?

Wanneer, waar, hoeveel, met wie?

Wat vond je ervan? Vind je het prettig om alcohol te drinken tijdens het uitgaan?

Waarom, of met welk doel heb je alcohol gedronken?

Hoeveel van de keren dat je uitgaat drink je alcohol?

Welke rol speelt alcohol bij het uitgaan voor jou?

Doe je aan indrinken? Zo ja waar en met wie?

Hoe belangrijk is het voor je?

Mensen uitgaan & alcohol

Hebben de mensen met wie je was alcohol gebruikt?

Wanneer, waar, hoeveel?

Hoe gedroegen ze zich daarbij?

Uitgaan & ouders

Wat vinden je ouders ervan dat je uitgaat?

Hoe laten ze dat merken? Kun je dit merken aan de hand van bepaalde gedragingen, uitspraken of gezichtsuitdrukkingen?

Vraagt je moeder wat je tijdens de uitgaansavond hebt gedaan?

Alcohol & andere dorpen

Hoe gaat mensen over het algemeen om met alcohol op het dorp?

Als je jezelf vergelijkt met andere jongeren uit Warmond, Sassenheim en Voorhout, drinken deze jongeren dan meer of minder jou? Op andere plekken?

Zijn er bepaalde groepen jongeren die meer drinken?

Waarom drinken deze jongeren alcohol?

Alcohol, buiten uitgaan om

Drink je ook wel eens alcohol als je niet uitgaat?

Hoeveel, waar en wanneer, met wie, wat voor soort?

Wanneer ben je begonnen met het drinken van alcohol?

Waarom drink je alcohol? Hoe belangrijk is alcohol voor je? Waarom?

Vind je dat je ten minste een keer dronken moet zijn geweest in je leven?

Vinden je ouders dat je ten minste een keer dronken moet zijn geweest in je leven?

Zijn er situaties waarin je meer alcohol drinkt dan anders? Wanneer?

Motieven voor drinken

Kan je je herkennen in een of meerdere van de typologieën?

- **sociaal drinker, angst voor afwijzing** (om bij de groep te horen, zodat je je niet buitengesloten voelt, zodat anderen je aardig vinden, omdat vrienden van je verwachten dat je meedrinkt, zodat anderen je niet uitlachen)
- **sociaal drinker, meedrinken, voor de gezelligheid** (omdat sociale gebeurtenissen leuker maakt, omdat het feestjes leuker maakt, omdat het je helpt van een feest te genieten, omdat we dat doen als we samenzijn, om sociaal te zijn, omdat dat gewoon is bij speciale gebeurtenissen).
- **coper, omgaan met negatieve gebeurtenissen en emoties** (omdat het je helpt als je je depressief of nerveus voelt, om je beter te voelen als je in een slechte stemming bent, om je problemen te vergeten, om te ontspannen, om zekerder te voelen, om mijn zorgen te vergeten, om mij pijn te verminderen, om te stoppen met piekeren, om me positiever over het leven te voelen, om me minder hopeloos te voelen, om pijnlijke herinneringen te vergeten); misschien nog te onderscheiden in coping met angst en coping met depressie.
- **spanning zoeker, willen experimenteren, risico's willen nemen** (omdat je het gevoel fijn vindt, omdat je high wordt, omdat het leuk is, omdat het je goed doet voelen)

Kun je bepaalde motieven voor drinken per dorp aanwijzen? Verschilt dat motief per dorp?

Motieven voor niet drinken

Zijn er ook situaties waarin je erin voor kiest om niet te drinken?

Wat zijn jouw redenen om niet te drinken?

Herken je je in een van de volgende redenen om niet te drinken:

- **Angst voor negatieve consequenties** (drinken is niet goed voor schoolprestaties, je verliest controle over jezelf, geld is nodig voor andere dingen, je wilt niet dronken worden, je wilt niet met dronken mensen in aanraking komen)
- **Angst voor gezondheidsconsequenties** (het kan je gezondheid schaden, zoals hersenen, of lever, alcoholisme komt in je familie voor)
- **Familie invloed** (je ouders vinden het niet goed, je ouders zouden het heel erg vinden, je familie vindt het niet goed als je drinkt, je bent opgevoed om niet te drinken)
- **Religieuze overwegingen** (het strookt niet met je religieuze of spirituele overtuigingen)
- **Onverschilligheid** (alcohol gebruik laat je onverschillig, je hebt geen wens om alcohol te drinken, je houdt niet van de geur of smaak van alcohol)
-

Is jou moeder op de hoogte van deze redenen?

Hoe weet je dat ze wel/niet op de hoogte is van deze redenen?

Ouders & alcohol

Weet je moeder dat je alcohol drinkt?

Wat vinden je ouders ervan dat je drinkt?

Waar stellen je ouders de grens qua alcohol?

Wat vinden ze goed als het gaat om alcohol? Wat vinden ze niet goed?

Mag je thuis drinken? Bij speciale gelegenheden? Op feestjes?

Vinden je ouders het goed als je dronken wordt op een feestje?

Verschillen je vader en moeder van mening hierover?

Praten over alcohol

Hoe praat je moeder over wat wel en niet mag als het gaat over alcohol? Welke onderwerpen gaat het het meeste over?

Hoe vaak doen ze dat?

Wat vind je ervan?

Wat vind je van de regels over alcohol? En wat vind je van hoe ze daarover met je praten?

Praten jij en je moeder over de redenen waarom je alcohol drinkt?

Communicatie, meest recente gesprek

Vertel eens iets over de laatste keer dat jullie gepraat hebben over alcohol? Hoe ging dat? Wat vond je ervan?

Zou je willen dat de gesprekken met je ouders over dit onderwerp anders gingen? Zo ja, hoe?

Andere middelen

Heb je wel eens andere middelen gebruikt? Zo ja welke?

Vind je moeder alcohol drinken iets anders dan roken? Hebben ze hier andere regels over?

Vind je moeder alcohol drinken iets anders dan drugs gebruiken? Hebben ze hier andere regels over?

6.3.b Interviewprotocol moeders van de 15-jarige jongeren

Introductie & vrije tijd

Wat voor kind is uw dochter/zoon?

Wat doet hij/zij graag?

Hoe besteedt hij/zij zijn vrije tijd?

Wat vindt u daarvan?

Met wie gaat hij/zij om?

Wat vindt u van deze anderen?

Begrip kind

Begrijpt u uw kind goed?

Begrijpt hij/zij u goed?

Waar merkt u dat aan?

Communicatie

Heeft u wel eens een serieus gesprek met uw zoon/dochter? Waar gaan deze gesprekken meestal over? Wat vindt u daarvan?

Hoe moeilijk of hoe makkelijk vindt u dit?

Bent u tevreden met deze gesprekken, of zou u willen dat het anders ging?

Denkt uw partner anders dan u hierover?

Uitgaan

Welke rol speelt uitgaan voor uw kind?

Hoe vaak, wanneer, wat en met wie?

Wat vindt u daarvan? Wat vindt u okay? Wat niet?

Uitgaan & alcohol

Gebruikt uw kind alcohol bij het uitgaan?

Idem elders? Thuis of bij vrienden?

Waarom drinkt uw kind alcohol denkt u?

Wat betekent alcohol voor uw kind?

Kunt u uw kind herkennen in een van onderstaande typologieën?

- sociaal drinker, angst voor afwijzing
- sociaal drinker, meedrinken, voor de gezelligheid
- coper, omgaan met negatieve gebeurtenissen en emoties
- spanning zoeker, willen experimenteren, risico's willen nemen

Wat vindt u daarvan? Wat vindt u okay? Wat niet?

Mag uw kind thuis drinken? Bij speciale gelegenheden op feestjes?

Mag uw kind aangeschoten worden op een feestje? Dronken?

Modeling

Drinkt u zelf alcohol: waar, wanneer, hoeveel, met wie?

Drinkt uw man alcohol: waar, wanneer, hoeveel, met wie?

In het bijzijn van de kinderen?

Communicatie & alcohol

Bespreekt u alcoholgebruik van uw kind met hem/haar?

Wanneer bent u begonnen met het bespreken met u kind over dit onderwerp?

Hoe, wanneer, hoe vaak, met welk verloop en uitkomst?

Praat u over waarom uw kind alcohol drinkt (zijn motieven voor drankgebruik)?

Hoe moeilijk/makkelijk; tevredenheid; partner overeenstemming?

Communicatie & alcohol, meest recente gesprek

Vertel eens iets over de laatste keer dat jullie gepraat hebben over alcohol? Hoe ging dat? Wat vond u ervan?

Welke onderwerpen bevatten het gesprek? Sprak u ook over wanneer, hoeveel en met wie?

Sprak u ook over wat er op die uitgaansavond was gebeurd? Hoe het was geweest? Hoeveel hij heeft gedronken?

Sprak u over waarom uw kin drinkt (zijn motieven)?

Was u tevreden over het laatste gesprek? Zouden er dingen andere kunnen? Zo ja, hoe?

Regels & alcohol

Zijn er duidelijke regels thuis over alcohol?

Zo ja, welke?

Hoe maakt u deze regels duidelijk aan uw kind?

Is daar verschil in tussen u en uw partner?

Communicatie & andere ouders

Praat u wel eens met andere ouders over hoe je met kinderen kan praten over alcohol?

Zo ja, hoe gaat dat?

Zou u graag hulp, steun hebben van andere ouders om deze gesprekken te voeren?

Wat voor steun?

Andere middelen

Is voor u alcoholgebruik door uw kind iets anders dan roken? Dan blowen?

Zijn het aparte onderwerpen van gesprek?

Alcohol & andere dorpen

Heeft u enig idee hoeveel mensen op Voorhout, Sassenheim en Warmond drinken?

Hoe gaat mensen over het algemeen om met alcohol op het dorp?

Drinken jongeren uit Voorhout/Sassenheim/Warmond meer?

Drinkt uw kind meer of minder dan gemiddeld op het dorp?

Zijn er bepaalde groepen jongeren die meer drinken? Op bepaalde plekken?

Waarom drinken deze jongeren alcohol?